

Zimní večery s Wintrem

Lidové noviny, 12. 2. 2010, Jiří Peňás

Čtete české klasiky? Pokud ne, pak velmi chybujete. Klasik jest pokrm jitelný a šmakovný. Kdysi, v polovině 90. let, když se zdálo, že základní linie české literatury jsou po letech likvidací a amputací srovnány a mezery zaorány, vznikla v kruzích literární bohemistiky idea reprezentativní řady českého písemnictví minulého tisíciletí: Česká knižnice. Plán byl srozumitelný a jasný. Každý rok vyjde několik svazků (počítalo se čtyřmi) toho nejdůležitějšího z české prózy, poezie, esejistiky od Kristianovy legendy po Topola. Svazků vždy příkladně edičně připravených, to znamená s důkladně přehlednutým textem, s komentářem, poznámkami a fundovanou esejí. Knihy budou vycházet v jednotné úpravě a budou vždy na skladě: jistě se najde nemálo zájemců, kteří budou mít touhu vlastnit knihovničku plnou klasických děl, na nichž spočívá naše česká identita.

Našlo se jich žalostně málo. Knihy se prodávaly velmi špatně. Nakladatel - první dva svazky vyšly ještě v Českém spisovateli, ten zanikl, po něm se podniku ujalo Nakladatelství Lidové noviny (to nemá, kromě zrodu, nic společného s tímto listem) - je vydával v tak malém nákladu, že představa o permanentní dostupnosti se ukázala jako iluze. Malý náklad se nakonec vyprodal, ale každé vydání bylo hluboce ztrátové. Podnik se vždy jakoby nadechl, vyšly třeba čtyři svazky najednou, ohlásily se další čtyři, ale na ně se opět dva roky čekalo. Pak jich vyšlo šest.

Přesto dnes edice čítá na padesát svazků. Jsou v ní tituly notoricky klasické (Jiráskovy *Staré pověsti české*, Němcové *Babička* a její prózy, básně Máchovy, Nerudovy, Vrchlického, Sládkovy, prózy Čapkovy a Olbrachtovy), ale také tituly méně dostupné, ba málo známé, jako knihy českého baroka, neřkuli středověku. Zde pravděpodobně naráželi editoři na čtenářskou zed', která byla nezdolána: stará literatura se všude na světě čte vskutku jen výjimečně, tím spíš ta vlastní, neboť tady je jazyk na překážku.

Od sklonku loňského roku se Česká knižnice přestěhovala z Prahy do brněnského nakladatelství Host. V poněkud jiné úpravě (už to nejsou ty špalíčky s výřezem v obálce, což bylo sice elegantní, ale trhlo se) tu vyšly dvě knihy typicky pražských klasiků, dokonce současníků - epické skladby Julia Zeyera a povídky Zikmunda Wintra. Oživovatel zmarněných životů Zikmund Winter (1846-1912) je v obecném povědomí jakousi nenápadnější alternativou Aloise Jiráska. Pro někoho poněkud obeznámenějšího sympatičtější alternativou.

Winter, to je především *Mistr Kampanus*, román, jakých je v české historické beletrii málo, a když se do něj čtenář za zimních večerů pustí, nemusí si dělat starosti, čím se zabavit. Vedle tohoto jediného románu napsal tento gymnaziální profesor a výtečný znalec 16. a 17. století několik delších či kratších próz, které psal v letech 1900-1907. Ty jsou součástí svazku české knižnice a zahrnují povídky *Krátký jeho svět*, *Proti pánům*, *Vojačka*, *Peklo* a *Panečnice*. S výjimkou známé novely *Rozina sebranec* je to asi to nejdůležitější, co beletristicky stačil Winter vytvořit. Smrt přišla nečekaně brzo, takzvaně v rozkvětu tvůrčích sil. K četbě oněch povídek je třeba překonat jistou počáteční nesnáz, neboť Wintrův jazyk je plný historismů a archaismů lexikálních i stylistických. To se však velmi brzy poddá a pak již jen vyplatí. O to více čtenář vychutná jadrnost takového jazyka, ve kterém se velmi působivě nadávalo.

Například: Lucerno! Šelmo! (to byla obzvláště hrubá nadávka), láryně nemravná, panečnice shnilá a bezzubá, kobylo vyjednaná, na hnoji městském zrozená, v pelechu vychovaná. Dnešní nádavky jsou proti tomu ubohým nenápaditým odvarem.

Podstatný na těch povídkách snad není ani tak děj: většinou jde o zbeletrizované soudní případy, které Winter našel při svých archivářských bádáních (kromě dvou regálů přečetl celý rakovnický archiv a kus pražského). Důležitější je to, jak je většinou tragický děj zakomponován do detailního obrazu dobového života.

Kulisou je metropole vykreslená tak, že text může sloužit jako průvodce po ulicích rudolfínské Prahy s jejím ruchem, hlukem, vůněmi či spíš pachy. Z toho bizarního rumrajchu se postupně vynořují postavy, jež se stanou aktéry dramatických dějů. V nich povětšinou dojdou k nešťastnému konci, jsou to „zmarněné životy“: připlou se k šarvátce, zoufalství je dovede k sebevraždě nebo jakýsi absurdní a přitom logický sled událostí na šibenici. Šťastný konec *Panečnice* (to slovo znamená prostitutka, jak známo) je spíše výjimkou a skoro kazí dojem.

To, co zná čtenář z Jiráskova, se u Wintra objevuje jen ve stopách. Nikde žádná dějinná koncepce, žádné nacionální nebo sociální pnutí, když tak, pak jen na okraji a mimochodem. Tady se postavy věnují svým věcem, své každodennosti a svým osobním vášním. Jako ostatně naprostá většina lidí v dějinách. Už to samo je velkým dramatem a velkou historií. Pozoruhodně se tak u Wintra, u tohoto prý velmi příjemného člověka a mimochodem Jiráskova přítele, nachází cosi, co bude velkým tématem moderní historické vědy 20. století: tedy snaha popsat do podrobností, jaký byl obyčejný každodenní život třeba tovaryše na prahu novověku, vcítit se do něj, do jeho životního stavu a existence. Do bytí člověka.